

Pere de Palol, l'estudiós del paleocristianisme

Text: Xevi Planas

És fill d'una de les famílies amb més tradició en el món de la cultura a Girona. Volia ser escultor, però va acabar dedicant-se a l'arqueologia. Considerat el primer especialista peninsular en arqueologia paleocristiana, Pere de Palol és conegut també com a l'autor del treball més documentat que s'ha publicat sobre el Tapís de la Creació, de la Catedral de Girona.

Fotos: Josep Maria Oliveras

ins a quin punt creieu que us ha marcat des del punt de vista cultural el fet de ser fill de l'escriptor i polític Miquel de Palol?

– Si un no és totalment impermeable al seu entorn més pròxim, aquesta mena de circumstàncies l'influeixen molt. A casa, hi havia un cultiu de totes les manifestacions de les arts i hi havia diàleg, que potser és el més important. El pare ens inculcava una forta curiositat per la cultura. Quan no ens estimulava directament, ho feia deixant sobre la taula, perquè els agaféssim, els llibres que comprava. Recordo que teníem una col·lecció de clàssics castellans, la Ber-

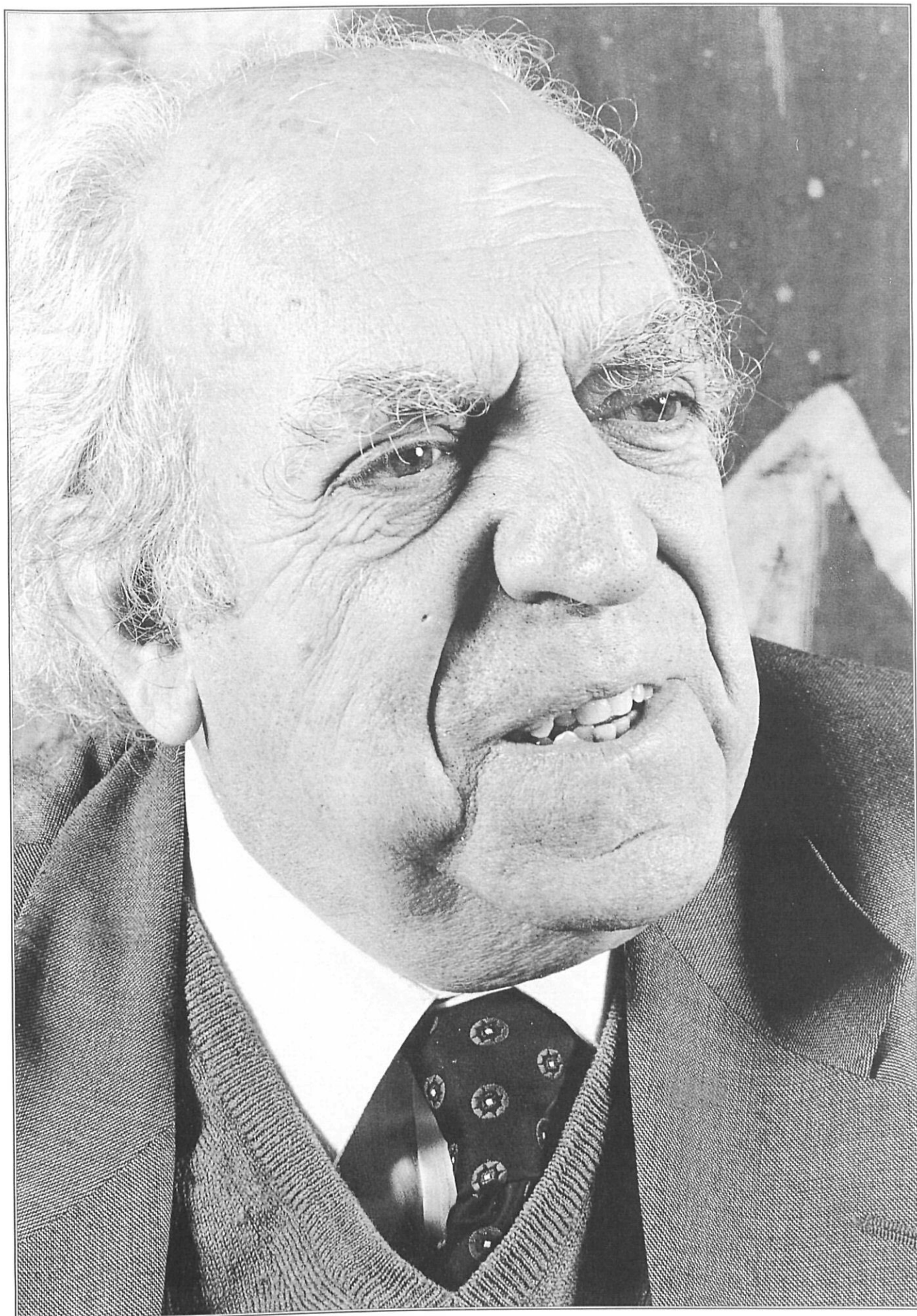
nat Merge i els llibres d'Edicions Proa. L'interès del pare per la cultura li venia de l'avi, Pere de Palol, un home inquiet, poeta destacat de la Renaixença gironina. He tingut la sort de tenir molts amics a la vida, però n'he tingut pocs com l'avi, que era una persona fabulosa.

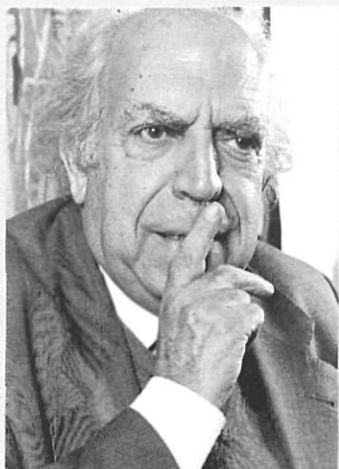
– Quin record teniu del vostre pare?

– El pare era un home assequible i atent. S'hi podia parlar de tot. Si li demanaves un paper que et disculpés d'una absència a l'escola, t'escrivia una peça literària. La seva subtileza crítica era tremenda. A casa hi havia un gran clima. Gràcies a la mare, ell no es va enfonsar després de la guerra.

– Considereu que s'ha valorat prou la seva obra literària?

– A Girona, se l'ha reconegut. Fora de Girona, però, no se l'ha situat al lloc que mereixeria en la literatura catalana. Els clixés de la història de la nostra literatura ja són fets i no hi ha voluntat de revisar-los. El meu pare té textos tan bons com alguns de Carner, però Albert Manent va dir que era un poeta de segon ordre. Al pròleg de la novel·la *Camí de llum*, Alan Yates ja destacava l'interès de l'obra del meu pare. Però hi ha hagut pocs estudiosos que l'hagin reconegut...

Pere de Palol i Salellas va néixer a Girona el 1922. És fill de l'escriptor Miquel de Palol i Felip, i pare del també escriptor Miquel de Palol i Muntanyola.

Deixeble de Pere Bosch i Gimpera i de Lluís Pericot, va estudiar Arqueologia a la Universitat de Barcelona, de la qual és catedràtic d'Arqueologia Paleocristiana —ara emèrit— des que el 1970 va abandonar la càtedra que ocupava a la Universitat de Valladolid des del 1956.

Ha estat director de l'Institut d'Arqueologia i Prehistòria de la Universitat de Barcelona, membre agregat de l'Institut d'Estudis Catalans, president de l'Institut d'Estudis Gironins, assessor del Consell d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya i membre de l'Acadèmia Pontifícia d'Archeologia de Roma.

Dins i fora dels Països Catalans, ha pres part en nombroses excavacions, entre les quals destaquen la de la necròpoli d'Agullana, la del *castrum* visigòtic del puig Rom a Roses, la de la ciutat romana de Clunia, a Burgos, i les de Serós, al Segrià.

És autor d'una extensa bibliografia sobre temes arqueològics i d'història de l'art. Entre aquestes obres, sobresurt *El Tapís de la Creació de la Catedral de Girona* (1986).

El 23, 24 i 25 de novembre passats, va tenir lloc el congrés internacional «Hispania i Roma. D'August a Carlemany», en homenatge al doctor Pere de Palol.

— *Queden gaires textos inèdits seus?*

— Hi ha una novel·la inèdita ambientada en la Girona del començament d'aquest segle.

— *Ningú no s'ha interessat a publicar-la?*

— No. Està guardada en un calaix. Costa molt trobar algú que vulgui publicar textos del meu pare. S'haurien de reeditar les obres de teatre que va escriure... El meu fill ha intentat moure-ho, però no se n'ha sortit. Ja veuran la llum algun dia...

— *Us agrada més la Girona d'ara o la que descriu el vostre pare al llibre Girona i jo?*

— De la Girona que descriu el pare a les seves memòries, en tinc un record de criatura, com si es tractés d'un record d'un quadre d'una ciutat medieval.

Quan ets una criatura, no saps valorar prou el perfume de la teva ciutat. Ara ja m'he anat acostumant a molts dels canvis que s'han produït a Girona, però n'hi ha alguns que no els acabaré de pair mai. Als joves d'aquella època, ens va molestar molt que es fes el Passeig Arqueològic, que ens va desmuntar un quaranta per cent de la Girona autèntica. Tampoc no he entès per què es va tirar endavant el projecte de la plaça de Catalunya. Si hi ha un riu que té una entitat, cal deixar-lo tal com està. No se l'ha de tapar. Vist amb perspectiva, també lamento que es permetés que es tiessin a terra els baluards de la ciutat, les fortificacions que hi havia al barri del Mercadal i a l'altra banda del riu. Avui aquesta operació no s'hauria consentit. S'haurien mantingut. S'hi haurien fet

bulevards, com a Narbona, i s'haurien conservat, degudament enjardinats. En Joaquim Nadal és un bon alcalde, però a la ciutat s'han fet algunes obres noves a les quals encara m'he d'acostumar. Quan veig un arquitecte, ja tremolo.

– Deven haver celebrat, doncs, que el vostre fill hagi deixat de banda l'arquitectura per dedicar-se professionalment a la literatura...

– Ell ha fet el que volgut. M'hauria agradat que hagués estat arqueòleg. De fet, durant una època m'havia ajudat bastant en la meua feina. Un bon dia, però, em va dir que no volia que a ulls de tothom fos simplement el fill del seu pare, en el sentit de convertir-se en l'hereu o el successor meu. Em va entusiasmar aquesta decisió i el vaig animar a tirar endavant en allò que tingués capacitat de fer. Li vaig recomanar que es tragués el títol d'arquitecte i va exercir una mica, no gaire, aquest ofici. L'important és que ara és un escriptor fantàstic. Ja sé que no està bé que ho digui jo, però em penso que és la veritat.

– En el cas del vostre fill, es va perdre un arquitecte i es va guanyar un escriptor. En el vostre cas, es va perdre un escultor i es va guanyar un arqueòleg...

– Quan estudiava el batxillerat, amb un dels meus més íntims amics, en Paco Torres Monsó, ens vam matricular a l'Escola de Belles Arts de Girona i vam aprendre l'ofici d'escultor en els cursos que vam seguir durant tres anys amb el senyor Carrera. Després, vaig marxar a Barcelona amb la recança de no haver-me dedicat a l'escultura. Quan tornava a Girona, sempre anava al taller d'en Torres Monsó i anava a visitar, a part de la

família, dos amics del món de l'arqueologia: en Francesc Riuró i en Miquel Oliva. Girona deu moltíssim a en Francesc Riuró, que és un home extraordinari, modest, sacrificat... Amb en Miquel Oliva, m'hi unia també una gran amistat. L'anàvem a veure amb en Francesc Riuró a les seves excavacions a la Creueta.

– Què us va dir a dedicar-vos a l'arqueologia?

– Entre altres coses, la influència de l'avi i la del pare. L'avi havia excavat a la Cova de les Goges de Sant Julià de Ramis i apareix citat com a un dels precursors de l'estudi de la prehistòria. El pare havia descobert una necròpoli a Agullana, el poble d'on era originària la meua mare. Aquestes referències em resultaven atractives.

– Vós vau prendre possessió el 1956 de la càtedra d'Arqueologia de la Universitat de Valladolid, on vau estar-vos fins que el 1970 vau ocupar la d'Arqueologia Paleocristiana de la Universitat de Barcelona. Us vau sentir com un exiliat a Valladolid?

– Acadèmicament, els anys de Valladolid van ser daurats per a mi. Hi vaig crear escola i hi tinc deixebles. Per a aquella gent, la meua arribada va ser un aire nou i els va costar aprendre a respi-

“

A l'Institut
em van voler suspendre
de literatura contemporània
perquè havia llegit
Zola i Flaubert.

”

rar-lo. M'era una mica difícil fer-los entrar a la mentalitat mediterrània. Quan es tractava el problema català, sempre li deia a la meua dona que el millor era deixar-ho córrer. Des del punt de vista estrictament professional, però, hi vaig fer molta feina. El dia que en vaig marxar, el president de la Diputació de Valladolid, que va preocupar-se, a instàncies meves, que la institució que presidia comprés uns terrenys on hi havia uns jaciments, em va dir: «Pedro, ahora que te he comprado un juguete, ahora te vas». «No pateixis, ja hi jugarà un altre», vaig pensar jo. Des de Valladolid, vaig organitzar les primeres reunions d'arqueologia cristiana hispànica a Vitòria. Tothom em preguntava per què havia triat Vitòria, si allà no hi havia cap gran monument paleocristià. Jo els responia que no patissin, que l'important era que allà hi havia una caixa d'estalvis que ho pagaria tot. Estant a Valladolid, també

vaig començar a treballar en les excavacions de la ciutat romana de Clunia, a Burgos, que vaig dirigir durant 37 anys.

– *Malgrat tot, a Valladolid se us van obrir unes expectatives professionals que no havíeu tingut a Girona o Barcelona...*

– A Girona, jo sempre hi havia viscut amb la sensació que no lligava amb els estaments polítics, perquè no els devien agradar gens els meus orígens familiars, ja que el meu pare era d'Acció Catalana. Quan estudiava a l'institut –on, d'altra banda, vaig tenir grans professors–, em van voler suspendre de literatura contemporània perquè jo havia llegit Zola i Flaubert. Quan vaig dirigir, per indicació del senyor Almagro, el Museu Arqueològic de Girona, vaig poder comprovar que les institucions del règim em tenien posat el dit a l'ull. Em sentia tremendament incòmode. Al final, els vaig haver de dir: «Senyors, l'Estat sóc jo», com Lluís XIV. Després,

quan jo ja no hi era, els problemes del museu es van resoldre perquè l'Estat el va traspasar a la Diputació. Vaig fer oposicions al «Cuerpo Facultativo», que nosaltres coneixíem pel nom de «Cuerpo Dificultativo», i finalment vaig acabar anant a Valladolid. Abans d'arribar-hi, però, vaig estar treballant com un ximplet: havia excavat a Empúries, vaig estudiar a Itàlia i Alemanya, vaig entrar en contacte amb la comunitat científica internacional en matèria d'arqueologia, vaig tenir un paper destacat en el Congrés Internacional d'Arqueologia Cristiana... Jo llavors era el més jove dels vells arqueòlegs. Els anys van anar passant i ara sóc el més vell dels joves arqueòlegs.

– *Quan vas accedir a una càtedra a la Universitat de Barcelona, el 1970, devíeu pensar que finalment us arribava la possibilitat de treballar d'una manera molt més directa en l'estudi del patrimoni arqueològic català...*

– Em va permetre fer feina al meu país i estar més en contacte una altra vegada amb Girona, on sempre tornava per anar a visitar la família, en Riuró, en Torres Monsó i l'arxiver Batlle i Prats, un home extraordinàriament modest, tossut i treballador, ànima de l'Institut d'Estudis Gironins.

– *Vós van revitalitzar l'Institut d'Estudis Gironins assumint-ne la presidència...*

– Pel meu caràcter entre moderat i arrauxat, em van demanar que me'n fes càrrec quan vaig tornar a Barcelona. No els vaig poder dir que no. En aquella època, s'havia de fer la feina que ens demanaven que féssim. Llavors l'Institut d'Estudis Gironins havia de complir mol-

“

Avui dia tothom
vol ser especialista:
ser algú que ho sap quasi tot
sobre quasi res.

”

“

A Girona s'han fet algunes obres a les quals encara no em sé acostumar. Quan veig un arquitecte, ja tremolo.

”

tes funcions. Ara, sortosament, les coses han canviat. També he estat dirigint la Secció Historico-arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans durant nou anys.

– *Us ha semblat alguna vegada que heu volgut tocar massa teclès i que si ara tornéssiu a començar la vostra carrera professional preferiríeu especialitzar-vos en alguna activitat molt concreta?*

– Avui dia tothom vol ser especialista. Tothom vol ser algú que ho sap quasi tot sobre quasi res. Jo, en canvi, he estudiat des de la protohistòria fins a l'època carolíngia. He estat un tastaolletes i hi ha coses que no he seguit perquè he tingut por que m'arribessin a apassionar massa.

– *Sou una persona apassionada?*

– Sí. Sóc una persona apassionada i a la càtedra era dur. Em molestava explicar dues vegades la mateixa cosa. La universitat ha de ser el cultiu de l'elit. No m'importava que em sortissin trenta llicenciats cada any. El que m'interessava era que me'n sortissin dos de brillants. Procurava donar a tothom el que necessitava, però em dedicava als dos que tenien més talent. La universitat ha de formar per baix i pot ser tan massificada com es vulgui, però sobretot no pot sacrificar mai el talent dels que valen per fer grans aportacions a la ciència.

– *Les institucions polítiques catalanes tenen prou sensibilitat per l'arqueologia?*

– No. Catalunya no és precisament el país que en té més. Ho demostra que ara la Generalitat permetrà que es destrueixi a Tarragona el conjunt paleocristià del segle V a VI més important que s'ha trobat a Catalunya en els últims 50

anys. A les comarques gironines, en canvi, es fa prou bé el que cal fer en matèria arqueològica.

– *Quins projectes d'investigació arqueològica teniu pendents?*

– Tinc 73 anys i ja estic tancant la botiga. Vull acabar alguns treballs que tinc començats sobre jaciments localitzats a Roses i Agullana. Em moriré sense haver excavat l'interior de l'església de Sant Feliu, de Girona. M'hauria fet il·lusió dur a terme aquesta excavació, que ha de donar documentació de primeríssima importància sobre els sants gironins, els romans gironins i, en general, sobre el passat medieval de la ciutat. Aquesta investigació l'han de fer especialistes amb mitjans, encara que no siguin de Girona. Si no es fa bé, val més que no

es faci. Sempre em quedarà el dubte si allà hi ha l'església del culte al màrtir.

– *Vós sou l'autor del llibre més documentat que s'ha publicat sobre el Tapís de la Creació de la Catedral de Girona. Teniu intenció d'ampliar-lo en una nova edició?*

– El Tapís de la Creació és un pou sense fons. Cada vegada que me'l miro, hi descobreixo suggeriments nous. No sé si tindrè temps d'elaborar algun altre estudi sobre el Tapís de la Creació. De tota manera, convindria que algú amb una preparació que jo no tinc, perquè correspon a una disciplina que no és la meua, estudiés bé els problemes interessantíssims del neoplatonisme i d'altres aspectes filosòfics que planteja el Tapís de la Creació.

Xevi Planas

